

Sygn. akt I KZ 49/21

POSTANOWIENIE

Dnia 8 października 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Małgorzata Wąsek-Wiaderek

Protokolant Edyta Demiańczuk - Komoń

Przy udziale prokuratora Prokuratury Krajowej Departamentu do Spraw Wojskowych płk. Jarosława Seja,
w sprawie mjr. D. K.
podejrzanego o popełnienie czynów z art. 231 § 2 k.k. i in.,
po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu
w dniu 8 października 2021 r.,
zażalenia prokuratora Wydziału do Spraw Wojskowych Prokuratury Okręgowej w P.
na postanowienie Wojskowego Sądu Okręgowego w P. z dnia 15 września 2021 r.,
sygn. akt Kp (...),
o nieuwzględnieniu wniosku o przedłużenie stosowania tymczasowego
aresztowania i uchyleniu tego środka zapobiegawczego
na podstawie art. 437 § 1 k.p.k. w zw. z art. 655 § 1 k.p.k.,

p o s t a n o w i ł

utrzymać zaskarżone postanowienie w mocy.

UZASADNIENIE

Podejrzanemu w tej sprawie mjr. D. K. postawiono zarzuty popełnienia 9 czynów zabronionych związanych z postępowaniami przetargowymi realizowanymi przez A. w W. (k. 3-8 akt Kp (...)).

Wojskowy Sąd Okręgowy w P. postanowieniem z dnia 26 marca 2021 r. (sygn. akt Kp (...)) zastosował wobec mjr. D. K. środek zapobiegawczy w postaci tymczasowego aresztowania, którego stosowanie zostało przedłużone do dnia 20

września 2021 r. postanowieniem wskazanego wyżej Sądu z dnia 16 czerwca 2021 r. w sprawie o sygn. akt Kp. (...).

Wnioskiem z dnia 7 września 2021 r. prokurator Wydziału do spraw Wojskowych Prokuratury Okręgowej w P. wystąpił do Wojskowego Sądu Okręgowego w P. o przedłużenie stosowania wobec podejrzanego tymczasowego aresztowania na okres dalszych trzech miesięcy, tj. do dnia 20 grudnia 2021 r. Postanowieniem z dnia 15 września 2021 r. Wojskowy Sąd Okręgowy w P., w sprawie o sygn. akt Kp (...), nie uwzględnił wniosku prokuratora (pkt 1) i uchylił tymczasowe aresztowanie stosowane wobec podejrzanego (pkt 2).

Powyższe postanowienie zostało w całości zaskarżone przez prokuratora na niekorzyść mjr. D. K.. Skarżący zarzucił mu „błąd w ustaleniach faktycznych, mający wpływ na treść orzeczenia, polegający na:

1. bezzasadnym, niezgodnym z zebrany materiał dowodowy i zasadami doświadczenia życiowego uznaniu, że w sprawie nie zachodzi uzasadniona obawa, że podejrzany będzie nakłaniał świadków i współpodejrzanych do składania fałszywych zeznań bądź wyjaśnień albo w inny bezprawny sposób utrudniał postępowanie karne, podczas gdy obawa ta jest uzasadniona i realna;
2. bezzasadnym, niezgodnym z zebrany materiał dowodowy i zasadami doświadczenia życiowego uznaniu, że za zarzucone czyny mjr. D. K. nie grozi surowa kara, podczas gdy w realiach przedmiotowego postępowania groźba takiej kary jest realna.”

W konsekwencji powyższych zarzutów prokurator wniósł o zmianę zaskarżonego postanowienia i zastosowanie wobec podejrzanego mjr. D. K. środka zapobiegawczego w postaci tymczasowego aresztowania na dalszy czas oznaczony.

Sąd Najwyższy zważył co następuje.

Zażalenie jest niezasadne, co skutkuje koniecznością utrzymania w mocy zaskarżonego postanowienia.

Przed ustosunkowaniem się do zarzutów sformułowanych w zażaleniu trzeba przypomnieć, że mjr D. K. był w tej sprawie tymczasowo aresztowany od

dnia 24 marca 2021 r. do dnia 15 września 2021 r., czyli przez okres niemal 6 miesięcy. W tym czasie w jego sprawie były prowadzone czynności procesowe, które skutkowały uzupełnieniem uprzednio postawionych mu zarzutów w dniu 3 września 2021 r. Podstawowy czas trwania śledztwa to 3 miesiące (art. 310 § 1 k.p.k.). Skoro podejrzany był tymczasowo aresztowany przez okres 6 miesięcy w toku postępowania przygotowawczego, to organy procesowe miały wystarczająco dużo czasu na zabezpieczenie materiału dowodowego w sprawie. Autor zażalenia argumentuje, że sprawa nadal ma charakter rozwojowy i konieczne jest przeprowadzenie dalszych czynności dowodowych. Trzeba z całą mocą podkreślić, że ta okoliczność sama w sobie nie może uzasadniać dalszego stosowania tymczasowego aresztowania. Tymczasowe aresztowanie, jako środek zapobiegawczy polegający na pozbawieniu wolności podejrzanego, chronionego przecież zasadą domniemania niewinności, jest środkiem *ultima ratio*. Ustawodawca jednoznacznie dał temu wyraz w treści art. 257 § 1 k.p.k. oraz w art. 253 § 1 k.p.k. Z tego ostatniego przepisu, jak również z art. 258 § 4 k.p.k. wprost wynika, że rozpoznając wniosek prokuratora o przedłużenie stosowania tymczasowego aresztowania sąd musi badać zasadność dalszego pozbawienia podejrzanego wolności przez pryzmat stopnia nasilenia zagrożenia dla prawidłowego toku postępowania w określonym stadium tego postępowania.

Oceniając zaskarżone postanowienie przy zastosowaniu zarysowanych powyżej standardów, Sąd Najwyższy uznał je za zasadne. Wojskowy Sąd Okręgowy w P. nie dopuścił się błędów wskazanych w zarzutach zażalenia. Wręcz przeciwnie, Sąd ten dokonał prawidłowych ustaleń faktycznych zarówno co do niewykazania realnej obawy mactwa ze strony podejrzanego, jak i tego, że grożąca mu kara nie stanowi wystarczającej podstawy do przyjęcia, iż z obawy przed nią będzie utrudniał prawidłowy tok postępowania. Niezasadne są także krytyczne uwagi zawarte w zażaleniu a odnoszące się do nieprawidłowego – zdaniem skarżącego - przywołania w zaskarżonym postanowieniu orzeczeń Sądu Najwyższego oraz Europejskiego Trybunału Praw Człowieka. Wojskowy Sąd Okręgowy w P. prawidłowo zreferował główne dyrektywy budujące standard rzetelnego stosowania tymczasowego aresztowania, w tym te wynikające z orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, wydanego na gruncie art.

5 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności (dalej: „Konwencja”). W orzecznictwie ETPCz konsekwentnie podkreśla się, że zagrożenie surową karą i perspektywa wymierzenia takiej kary może uzasadniać swoiste „domniemanie” podejmowania przez podejrzanego działań utrudniających tok postępowania. Trybunał nie uznaje takiego „domniemanie” za sprzeczne z art. 5 ust. 3 Konwencji, jednakże stale powtarza, że w sytuacji, gdy surowość grożącej kary stanowi istotny element oceny ryzyka utrudniania postępowania karnego, sama waga zarzutów nie może uzasadniać długich okresów tymczasowego aresztowania. W niektórych sprawach Trybunał uznał, że po upływie pewnego okresu (różnego w zależności od charakteru czynu zabronionego) samo kwestionowane domniemanie nie może uzasadniać dalszego stosowania tymczasowego aresztowania wobec danej osoby oraz że sąd jest zobowiązany do wskazania konkretnych faktów potwierdzających istnienie groźby utrudniania postępowania (por. pkt 80 wyroku ETPCz z dnia 24 marca 2015 r. w sprawie *Stettner p. Polsce*, skarga nr 38510/06 i powołane tam obszernie wcześniejsze orzecznictwo).

Odnosząc się do pierwszego z zarzutów zażalenia należy stwierdzić, że w zaskarżonym postanowieniu prawidłowo uznano, iż potrzeba przeprowadzenia czynności dowodowych, które prokurator konsekwentnie, tak we wniosku, jak i w zażaleniu, wskazuje jako uzasadnienie dalszej izolacji podejrzanego, w żaden sposób nie uzasadnia konieczności przedłużenia tymczasowego aresztowania z uwagi na obawę mactwa. W zaskarżonym postanowieniu Wojskowy Sąd Okręgowy odniósł się do wszystkich czynności wskazywanych przez prokuratora i należycie uzasadnił, że przebywanie podejrzanego na wolności w czasie ich przeprowadzania nie stanowi zagrożenia dla prawidłowego toku procesu.

W kontekście protokolarnego odtworzenia zapisów nagrań uzyskanych w wyniku kontroli operacyjnych, słusznie Sąd *meriti* podaje, że nagrania te już istnieją i są zabezpieczone przez właściwy organ postępowania przygotowawczego. Przedmiotowa czynność odbywa się przecież bez udziału podejrzanego i bez nawet hipotetycznej możliwości jego wpływu na jej przebieg. To samo odnosi się do czynności w postaci zniesienia klauzul niejawności i potrzeby analizy materiałów kolejnych kontroli operacyjnych oraz dokumentacji zamówień prowadzonych w AWL. Z kolei co do przesłuchania osobowych źródeł dowodowych, to prokurator nie

wyjaśnił przekonująco, z czego wnioskuje o realności obawy wpływania przez podejrzanego na zeznania świadków. W zażaleniu powołuje się on wyłącznie na charakter czynów zarzucanych mjr. D. K., podkreślając, że miały one charakter skryty. Stwierdza ponadto, że treść nagranych rozmów „pokazuje skłonność [podejrzanego] i brak oporów do działania poza obowiązującymi regułami”. Nie jest to argumentacja wystarczająca, bowiem zdecydowana większość podejrzanych przejawia wskazaną skłonność do działań skrytych i niezgodnych z obowiązującymi regułami, co nie oznacza, że te okoliczności są wystarczające do stwierdzenia istnienia obawy bezprawnego utrudniania postępowania karnego w rozumieniu art. 258 § 1 pkt 2 k.p.k. Przekonująca jest także argumentacja Wojkowego Sądu Okręgowego co do czynności związanych z działaniami M. Z. i M. Z.. Słusznie podnosi Sąd I instancji, że są to czynności niedotyczące wprost podejrzanego mjr. K. i jako takie nie mogą stanowić podstawy przedłużenia tymczasowego aresztowania.

Jak już wskazano, słusznie za argument na rzecz przedłużenia tymczasowego aresztowania nie uznano rozwojowego charakteru sprawy. Stosowania tymczasowego aresztowania nie można uzasadniać koniecznością dalszego gromadzenia dowodów ani okolicznościami, które mają się dopiero ujawnić (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 12 marca 2009 r., WZ 15/09).

W odniesieniu do drugiego z zarzutów należy wskazać, że prokurator wywodzi istnienie obawy matactwa przede wszystkim z samego faktu, iż podejrzanemu może zostać wymierzona surowa kara. Rzeczywiście groźba surowej kary może rodzić domniemanie, że podejrzany może podejmować próby bezprawnych działań mogących destabilizować prawidłowy tok postępowania (zob. postanowienie Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 5 stycznia 2012 r., II AKz 12/12; postanowienie Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 3 listopada 2011 r., II AKz 708/11). Jednakże powyższe domniemanie nie jest równoważne z automatyzmem stosowania tymczasowego aresztowania (zob. J. Skorupka, [w:] *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, red. J. Skorupka, Legalis 2021, komentarz do art. 258, t. IV.1; postanowienie Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 22 września 2020 r., II AKz 1004/20). Ponadto domniemanie obawy matactwa

wynikającego z obawy zagrożenia surową karą słabnie wraz z tokiem postępowania i na każdym kolejnym jego etapie wymaga wykazania coraz bardziej szczególnych okoliczności uzasadniających jej istnienie (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 28 listopada 2017 r., WZ 21/17). Tym samym domniemanie utrudniania postępowania karnego wynikające z obawy przed wymierzeniem surowej kary nie może uzasadniać nadmiernie długiego okresu stosowania tymczasowego aresztowania oraz zasadniczo może stanowić samoistną podstawę stosowania tymczasowego aresztowania wyłącznie na jego początkowym etapie (zob. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 19 stycznia 2012 r., I KZP 18/11, OSNKW 2012, z. 1, poz. 1; wyrok ETPC z dnia 24 marca 2015 r., *Stettner przeciwko Polsce*, skarga nr 38510/06, § 77-86).

Mając na względzie okoliczności niniejszej sprawy w postaci rodzaju czynów zarzucanych podejrzanemu, zgromadzonego dotychczas obszernego materiału dowodowego, sytuacji procesowej podejrzanego, w tym przeprowadzenia czynności przedstawienia i uzupełnienia zarzutów, złożenia wyjaśnień, a także dotychczasowy okres niemal 6 miesięcy tymczasowego aresztowania, sama hipotetyczna, niewynikająca z konkretnych okoliczności czy zachowań obawa mactwa, wywodzona z ryzyka wymierzenia surowej kary podejrzanemu, nie może uzasadniać dalszego stosowania izolacyjnego środka zapobiegawczego wobec mjr. D. K.. Dłuższe stosowanie tymczasowego aresztowania na podstawie przesłanki zagrożenia surową karą możliwe jest w sprawach o istotnym ciężarze gatunkowym, tj. m.in. w sprawach o zbrodnie, w sprawach dotyczących zorganizowanej przestępczości (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 18 kwietnia 2016 r., WZ 4/16), jednak okoliczności te nie występują w realiach tej sprawy.

W poprzednim postanowieniu Sądu Najwyższego w przedmiocie tymczasowego aresztowania stosowanego wobec mjr. D. K. (I KZ 28/21) zawarto wskazanie, zgodnie z którym do dalszego przedłużenia tymczasowego aresztowania należy podejść z najdalej idącą ostrożnością i mogłaby je uzasadniać tylko konieczność wykonania bardzo ważkich i niezbędnych czynności, których dotąd nie udało się przeprowadzić bez zawinienia ze strony organów prowadzących postępowanie przygotowawcze. W ocenie Sądu Najwyższego w niniejszym

składzie prokurator nie przedstawił tego typu okoliczności, co dodatkowo utwierdza w przekonaniu o prawidłowości zaskarżonego postanowienia.

Podsumowując należy wskazać, że Wojskowy Sąd Okręgowy w P. prawidłowo przyjął, iż wskazane przez prokuratora czynności nie uzasadniają dalszej izolacji podejrzanego, a także iż nie wykazano, aby wobec mjr. D. K. istniała obawa mactwa, ani samoistna z art. 258 § 1 pkt 2 k.p.k., ani wywodząca się z zagrożenia surową karą, o której mowa w art. 258 § 2 k.p.k.

Mając na uwadze powyższe, należało orzec jak w części dyspozytywnej niniejszego postanowienia.